

Velferðarnefnd Alþingis

Alþingi

101 Reykjavík

Reykjavík 19. mars 2018

Efni: Umsögn EAPN á Íslandi um frumvarp um breytingu á lögum um almannatryggingar og lögum um félagslega aðstoð, með síðari breytingum (afnám sérstakrar uppbótar til framfærslu), 39 mál á 148. löggjafarþingi.

EAPN á Íslandi eru regnhlífasamtök félaga sem berjast gegn fátækt og félagslegri einangrun á Íslandi og voru stofnuð í upphafi árs 2011. Samtökin eiga aðild að EAPN (European Anti Poverty Network) sem voru stofnuð árið 1990. Lykilatriði í baráttu EAPN er virk þátttaka fólks sem lifir í fátækt. Í þeim tilgangi starfar Pepp á Íslandi innan EAPN á Íslandi sem samanstendur af fólki sem hefur sjálft upplifað fátækt og félagslega einangrun.

Aðildarfélögin eru Félag einstæðra foreldra, Hagsmunasamtök heimilanna, Hjálparstarf kirkjunnar, Hjálpræðisherinn, Kærleiksbjónusta kirkjunnar, Samhjálp, Sjálfsbjörg Landssamband hreyfihamlaðra, Velferðarsjóður Suðurnesja og Öryrkjabandalag Íslands.

Með frumvarpinu er lagt til að sérstök uppbót til framfærslu, sbr. 2. mgr. 9. gr. laga um félagslega aðstoð, nr. 99/2007 verði felld niður og fjárhæð hennar færð undir 22. gr. laga um almannatryggingar. Markmið breytingarinnar er að draga úr skerðingum fyrir lífeyrisþega, þar sem sérstaka framfærsluuppbótin skerðist um 100% vegna allra tekna sem örorkulífeyrisþegi kann að fá, en minna ef upphæðin fellur undir lög um almannatryggingar. Sérstök uppbót til framfærslu lífeyrisþega kom fyrst til framkvæmda með reglugerð frá og með 1. september 2008. Ákvæðið var svo lögfest með lögum nr. 120/2009. Markmið uppbótarinnar var að tryggja þeim lífeyrisþegum sem minnst hefðu ákveðna lágmarksframfærslu, á tímum mikils samdráttar í ríkisfjármálunum.¹

Hærra hlutfall öryrkja en flestra annarra hópa í samfélaginu býr við fátækt eða félagslega einangrun. Í könnun Hagstofunnar um skort á efnislegum gæðum bjuggu 23% öryrkja og langveikra við skort á efnislegum gæðum og 11,3% við verulegan skort á efnislegum gæðum árið 2014. Til samanburðar voru það 3,2% þeirra sem voru í fullu starfi sem bjuggu við skort á efnislegum gæðum og 0,6% við verulegan skort á efnislegum gæðum ef þeir voru í fullu starfi þetta sama ár.

Skilgreining þeirra sem teljast búa við skort á efnislegum gæðum er að þeir búi á heimili sem þrennt af eftirfarandi á við. Þeir sem búa á heimilum þar sem fernt af eftirfarandi á við um eru taldir búa við verulegan skort:

1. Hefur lent í vanskilum húsnæðislána eða annarra lána vegna fjárskorts á síðastliðnum 12 mánuðum.
2. Hefur ekki efni á að fara árlega í vikulangt frí með fjölskyldunni.
3. Hefur ekki efni á kjöti, fiski eða sambærilegri grænmetis máltíð að minnsta kosti annan hvern dag.

¹ <http://www.althingi.is/altext/138/s/0315.html>

4. Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum (sem voru að upphæð 160 þúsund árið 2011).
5. Hefur hvorki efni á heimasíma eða farsíma.
6. Hefur ekki efni á sjónvarpstæki.
7. Hefur ekki efni á þvottavél.
8. Hefur ekki efni á bíl.
9. Hefur ekki efni á að halda húsnæðinu nægjanlega heitu.²

Helsta markmið EAPN á Íslandi er að berjast gegn fátækt og félagslegri einangrun og verja hagsmuni þeirra sem búa við fátækt. Aðstæður fólks geta verið mismunandi og ólíkar ástæður fyrir erfiðleikum fólks. Afstaða EAPN á Íslandi er einföld: Fátækt og félagsleg einangrun eru brot á grundvallar mannréttindum því fátækt gerir fólki ekki kleift að lifa með reisn.

Því fagnar EAPN á Íslandi allri viðleitni til að bæta kjör þeirra sem verst standa. Breytingar sem ætlað er að draga úr skerðingum tekna á greiðslur almannatrygginga nýtast þeim sem hafa aðrar tekjur. Á árunum 2008 til 2017 var fjöldi öryrkja með engar aðrar tekjur en frá Tryggingastofnun á bilinu 110 til 572, flestir árið 2017.³

Árið 2017 voru í heild 2.651 einstaklingar með örorkumat sem fengu sérstaka uppbót til framfærslu.⁴

Hætta er á að þessi breyting muni lítið sem ekkert bæta kjör þessara einstaklinga ef geta þeirra til að afla sér aukinna tekna vegna skertrar starfsgetu og langvarandi veikinda er lítil sem engin.

Þannig leggur EAPN á Íslandi mikla áherslu á að ekki sé aðeins hugað að því að draga úr skerðingum vegna annarra tekna á greiðslum ólíkra bótaflokka, heldur að upphæðir bóta séu einnig hækkaðar til að mæta raunverulegri framfærsluþörf þeirra sem búa við fátækt og félagslega einangrun.

Virðingarfyllt

Fh. EAPN á Íslandi

Vilborg Oddsdóttir

Formaður EAPN á Íslandi

² http://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Samfelag/Samfelag__lifskjor__1_lifsgaedi/LIF02513.px/

³ <http://www.althingi.is/altext/148/s/0174.html>

⁴

<https://datamarket.com/is/data/set/5lla/#!ds=5lla!97uv=1:97uw=3:97ux=1&display=column&title=%C3%96ro rkul%C3%ADfeyris%C3%BEegar>.